

Narodowy
Program
Rozwoju
Czytelnictwa
2.0

BIBLIOTEKA PUBLICZNA
GMINY ZAMOŚĆ
Z/S W MOKREM

RAPORT Z DIAGNOZY POTENCJAŁU
KULTUROWEGO OTOCZENIA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ GMINY ZAMOŚĆ
Z/S W MOKREM

Październik 2022

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Realizacja badań.....	3
2. Opis gminy	4
3. Biblioteka Publiczna Gminy Zamość	8
4. Potencjał kulturotwórczy mieszkańców i mieszkank gminy Zamość	13
Wskazywane aktywne osoby, organizacje i zespoły	13
Wskazywane ważne tematy.....	14
Zainteresowania (i czas wolny) mieszkańców i mieszkank	17
5. Książka w perspektywie mieszkańców i mieszkank.....	22
6. Biblioteka w perspektywie mieszkańców i mieszkank.....	27
Skojarzenia z biblioteką i wzory spędzania czasu w bibliotece	27
Wymarzona biblioteka.....	29
7. Pomysły dotyczące oferty Biblioteki.....	31
Jak, zdaniem uczestników i uczestniczek, zachęcić innych do bywania w Bibliotece?	32
Pomysły dotyczące inicjatyw i wydarzeń	32
Podsumowanie czyli główne kierunki i pomysły	34

Wstęp

Niniejszy raport przedstawia materiał z badań realizowanych dla Biblioteki Publicznej Gminy Zamość z/s w Mokrem w ramach programu Blisko Narodowego Centrum Kultury. Jak wskazuje regulamin BLISKO to program, który ma na celu:

- rozwijanie lokalnych partnerstw, w których wiodącym podmiotem jest biblioteka jako przestrzeń do spotkań, wspólnej pracy, działalności twórczej, promowania aktywności czytelniczej oraz odpoczynku i integracji społeczności;
- wzmocnienie kompetencji pracowników bibliotek, pozwalających na rozpoznanie potrzeb i potencjału kulturowego członków lokalnych społeczności, a w konsekwencji na efektywną z nimi współpracę i inicjowanie działań kulturalnych wokół bibliotek;
- wymiana doświadczeń z innymi beneficjentami w skali kraju;
- włączenie nowych środowisk w działalność bibliotek i aktywizacji społeczności lokalnych.

W programie BLISKO biblioteki szukają przestrzeni na spotkania z mieszkańcami i mieszkankami, tematów, które mogą być kanwą wspólnych działań i, które mają potencjał by sprawić że odbiorcy i odbiorczynie oferty staną się również jej kreatorami i kreatorkami. Biblioteka, która otworzy się na potrzeby i pomysły otoczenia ma szansę stać się ich miejscem. Przestrzenią do której ludzie chętnie będą przychodzić, korzystać z oferty, pożyczać książki, ale też współtworzyć miejsce.

Dlatego w badaniach poszukujemy zarówno spostrzeżeń czy wręcz marzeń związanych z biblioteką, ale również tematów, które są dla osób z otoczenia ważne, a które na pierwszy rzut oka niekoniecznie wiążą się z książką. Takimi tematami mogą być zarówno własne zainteresowania, jak i historie, lokalne legendy, ulubione miejsca czy zwyczaje. To, co sprawia, że ludziom chce się o tym rozmawiać, poszukiwać, rozwijać. Każdy z takich obszarów może być zarówno dla biblioteki, jak i dla współpracujących osób i podmiotów, inspiracją do przyszłych działań i inicjatyw. Nieraz może się wydawać, że tematy te są odległe od książki czy biblioteki. Zazwyczaj jednak okazuje się, że da się znaleźć połączenie, związek, który na którym można oprzeć pomysł na działanie.

1. Realizacja badań

Program BLISKO zakłada dążenie do włączania bywalców i bywalczyń biblioteki w jej działania, ich partycypację w tworzeniu oferty. Dzieje się to poprzez konkurs inicjatyw, do którego zostaną zaproszeni mieszkańcy i mieszkanki okolicy. Zanim jednak to się stanie mają miejsce badania - diagnoza potencjału kulturowego biblioteki i jej otoczenia. Badania takie zrealizowano wspólnie z Biblioteką we wrześniu i październiku 2022 roku, wcześniej biblioteka rozpoczęła badania drogą ankiety papierowej. W pracach wykorzystano następujące metody:

- papierowa ankieta rysunkowa, dedykowana 4 grupom docelowym: dzieciom (119), młodzieży (63), dorosłym (111) i seniorom (65) - łącznie 358 wypełnień
- ankieta online promowana na stronach biblioteki - 36 wypełnień
- wywiady grupowe z zespołem biblioteki i z mieszkańcami i mieszkankami okolicy (spotkanie otwarte, 20 osób).

W ankiecie online udział wzięły osoby w bardzo różnym wieku, najstarsza urodziła się w 1971 roku, a najmłodsza w 2011. Dominowały kobiety (27), mężczyźni odpowiedzieli na zaproszenie pięciu, a trzy osoby nie chciały podać płci. Najwięcej wypełniających ankietę osób mieszka w Płoskiem. Cztery osoby zamieszkują Zamość. Pozostałe deklarują zamieszkanie w różnych miejscach, m.in. w Mokrem, Bortatyczach, Zawadzie czy Białobrzegach. W ankiecie wypowiedziały się osoby korzystające z niemal każdej filii, reprezentacji nie miała jedynie filia w Kalinowicach.

W czasie 3 spotkań badaczek z zespołem biblioteki przeprowadzono szkolenie z planowania badań, na podstawie którego wspólnie wybrano metody, określono koncepcję badań i pytania badawcze. Ponadto przeprowadzone zostało szkolenie pt.: *Edukacja regionalna w bibliotece - jak zainteresować młode pokolenia lokalną historią?* Szkolenie da uczestnikom narzędzia i wiedzę, pozwalające realizować projekty i zajęcia z edukacji regionalnej dla dzieci i młodzieży, z wykorzystaniem nowych technologii.

2. Opis gminy

Gmina Zamość leży we wschodniej części kraju, w województwie lubelskim, i, niczym obwarzanek, otacza swoim terytorium miasto Zamość. Jest jedną z największych gmin wiejskich w województwie lubelskim. Tworzy ją 35 sołectw zamieszkiwanych przez około 22 tys. mieszkańców i mieszanek, są to: Białobrzegi, Białowola, Borowina Sitaniecka, Bortatycze, Bortatycze, Kolonia, Chyża, Hubale, Jatutów, Kalinowice, Lipsko, Lipsko-Kosobudy, Lipsko-Polesie, Łapiguz, Mokre, Płoskie, Pniówek, Siedliska, Sitaniec, Sitaniec-Kolonia, Sitaniec-Wolica, Skaraszów, Skokówka, Szopinek, Wieprzec, Wierzchowiny, Wólka Panieńska, Wólka Wieprzecka, Wychody, Wysokie, Zalesie, Zarzecze, Zawada, Zwódne, Żdanów, Żdanówek. Południowe tereny Gminy Zamość sięgają Roztocza i Roztoczańskiego Parku Narodowego. W Gminie Zamość znajdują się następujące rezerваты przyrody: Rezerwat faunistyczny „Hubale”, Rezerwat torfowiskowy „Wieprzec”. W miejscowości Wierzchowiny położonej w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego bierze swój początek rzeka Wieprzec (przez miejscowych nazywana „kryniczek”). Główną rzeką na terenie gminy jest Łabuńka wraz z dopływami: Czarnym Potokiem i Topornicą.

W Lipsku Polesiu ze wzgórza nazywanego Łysą Górą wypływa źródelko, któremu przypisywane są właściwości lecznicze (w 1906 roku powstała tym miejscu kapliczka św. Romana).

Dane zostały opracowane na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Zamość na lata 2016-2025¹.

W gminie znajduje się wczesnośredniowieczne grodzisko w Lipsku Polesiu z II wieku n.e. (prapoczątek Grodów Czerwieńskich), cmentarzysko kurhanowe z II wieku oraz w Mokrem jest średniowieczne cmentarzysko słowiańskie z VII - IX w.

Do zabytków na terenie gminy należą:

- Rządówka z ogrodem, pocz. XX - Borowina Sitaniecka
- Rządówka z ogrodem, XIX/XX - Bortatycze
- Park dworski, 1 poł. XIX – Chyża
- Cmentarz rzym.-kat., pocz. XIX - Kolonia Lipsko
- Kościół par. pw. św. Bartłomieja 1907-1913 – Sitaniec
- Cmentarz kościelny - Sitaniec
- Rządówka z ogrodem, k. XIX - Sitaniec-Wolica
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej – Zawada

Do obiektów o charakterze zabytkowym należą:

- Kapliczka i obraz św. Romana pod wsią Lipsko - Polesie z 1906 roku
- Neogotycka Kaplica św. Antoniego w Mokrem z początku XX wieku
- Dawny dwór dzierżawcy w Bortatyczach z lat 1925-1935
- Rządówki w Łapiguzie i Żdanówku
- Dwory w Hubalach i Płoskiem
- Budynki dawnego browaru w Jatutowie z roku 1895, powstałego w budynkach dawnej karczmy
- krzyże, kapliczki i figury przydrożne.

¹ <https://gminazamosc.pl/2016/strategia-rozwoju-gminy-zamosc-lata-2016-2025/>

W Gminie Zamość częściowo zachowało się tradycyjne budownictwo, głównie drewniane w Skaraszowie, Białowoli, Mokrem, Wieprzcu i Wierzchowinach.

Od XVI w. ziemie należały do Zamojskich. W obronnym zamczku w Skokówce w 1542 r. urodził się Jan Zamojski, kanclerz i hetman wielki koronny.

W gminie Zamość funkcjonują następujące instytucje i organizacje (wybór):

- Biblioteka Publiczna Gminy Zamość
- Gminny Ośrodek Kultury gminy Zamość w/s w Wysokim oferując możliwości rozwoju i spędzania czasu wolnego w różnej formie i miejscach (świetlice w następujących sołectwach: Białobrzegi, Bortatycze, Sitaniec, Skokówka, Zawada)
- w ramach GOK funkcjonuje Regionalna Izba Pamięci (powstała dzięki inicjatywie członkiń Koła Gospodyń Wiejskich w Wysokiem w 2005 roku), gdzie odbywają się festyny, spotkania, szkolenia, warsztaty, przybliżające m.in. dawne życie na wsi²
- Klub Miłośników Gier i Fantastyki „Gildia Łowców” (klub powstał w 2019 roku z inicjatywy młodzieży spotykającej się w świetlicy wiejskiej)

² <http://gok.gminazamosc.pl/category/izbie/>

- zespoły muzyczne i wokalne: Ale Cantare, Baryton z Lipska, Białowolanki z Białowoli, Sitanianie – chór mieszany, Chyżanie z Chyżej, Czerwone Korale z Zawady, Echo Lipska z Lipska, Kalinka ze Skaraszowa, „Roztoczanki” z Wólki Wieprzeckiej, ShowMen z Szopinka, Wesołe Gosposie z Kolonii Sitaniec, Młodzieżowa Orkiestra Dęta,
- „Slavica Dance” – grupa fitness (fitnessowe cardio na ludowo)
- Grupa teatralna „Bez Maski” z Mokrego
- Kabaret KGW Lipsko i „Amator” – grupa teatralna
- Kabaret „Taka Potrzeba” z Łapiguza
- Gospodarstwa agroturystyczne
- lotnisko w Mokrem Aeroklubu Ziemi Zamojskiej
- Szkoła Podstawowa w: Białowoli, Borowinie Sitanieckiej, Mokrem, Lipsku, Płoskiem, Pniówku, Wólce Wieprzeckiej, Zawadzie, Sitańcu, Wysokiem, Żdanowie oraz Zespół Szkoły Podstawowej i Przedszkola w Kalinowicach
- Organizacje pozarządowe (wybór): Stowarzyszenie Kobiet na rzecz promocji i rozwoju środowisk lokalnych 28+; Stowarzyszenie „Wysokie nad Łabuńką”; Stowarzyszenie „Abracadabra”; Stowarzyszenie Społeczno-kulturalne „Metamorfozy”; Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze”
- Ochotnicze Straże Pożarne: Białowola (1929 r.); Bortatycze (1961 r.); Lipsko (1924 r.); Mokre (1923 r. powstania); Płoskie (1928 r.); Pniówek (1950 r.); Sitaniec (1922 r.); Skokówka (1992 r.); Wólka Wieprzecka (1963 r.); Wysokie (1954 r.); Zawada (1963 r.) oraz Żdanówek (1920 r.)
- Koło Gospodyń Wiejskich (30-ci w gminie) w: Białobrzegach, Białowoli, Bortatyczach, Chyżej, Hubalach, Jatutowie, Bortatyczach Kolonii, Kalinowicach, Lipsku, Lipsku Kosobudach, Łapiguzie, Mokrem, Pniówku, Płoskiem, Siedliskach, Sitańcu, Sitańcu Kolonii, Sitańcu Wolicy, Skaraszowie, Skokówce, Szopinku, Wierzchowinach, Wólce Panieńskiej, Wólce Wieprzeckiej, Wychodach, Wysokiem, Zarzeczcu, Zawadzie, Żdanowie, Żdanówku.
- Uczniowski Klub Sportowy „Azymut” Gmina Zamość, STS „Gryf” Gmina Zamość
- Klub Seniora z Hubal „Susełki” i Klub Seniora ze Skaraszowa „Kalinka”

Cykliczne imprezy kulturalne, sportowe, turystyczne odbywające się na terenie Gminy

Zamość (wybór):

- Turystyczny Marsz na Orientację
- Rajd pieszy z Mikołajem
- Dzień Muzealnika
- Dożynki Gminy Zamość
- Zawody w Radioorientacji Sportowej

- Festyn z Susłem w Mokrem
- Festiwal Piosenki Biesiadnej
- Ludowe Spotkanie z Zaśpiewem i Przytupem

3. Biblioteka Publiczna Gminy Zamość

Biblioteka w gminie Zamość z siedzibą w Mokrem została utworzona w 1950 roku (miała wówczas 128 zarejestrowanych osób), w Wysokiem powstała rok wcześniej. W kolejnych latach powstawały nowe punkty biblioteczne: Kąty, Zawada, Zwódne, Lipsko, Wólka Wieprzecka, Wierzchowiny, Hubale, Wieprzec, Wychody, Żdanów, Żdanówek. Przed wiele lat mieściła się w wielu miejscach, a obecną siedzibę Biblioteka Publiczna Gminy Zamość otrzymała w 2012 otrzymała nową siedzibę.

Obecnie Biblioteka nadzoruje działalność 7 filii i 3 punktów bibliotecznych. Pracę biblioteki w Mokrem oraz filii w Wysokiem i Lipsku, wspomagała działalność punktów bibliotecznych odpowiednio w miejscowościach: w Wólce Wieprzeckiej, Bortatyczach i Białowoli.

Filie Biblioteki:

- Kalinowice (od 1967)
- Lipsko (od 1956)
- Płoskie (od 1985)
- Sitaniec (od 1963)
- Wysokie (od 1949)
- Zawada (od 1955)
- Żdanów (od 2012)

Główna siedziba biblioteki w Mokrem posiada odrębne wejście od ulicy (sąsiaduje z OSP Mokre), w jednym, dużym pomieszczeniu znajduje się Czytelnia, Wypożyczalnia prasy i Internet oraz kąciak dla dzieci. Przestrzeń jest dostępna architektonicznie (posiada wjazd do biblioteki, w środku są niskie progi lub ich brak).

Filia w Kalinowicach posiada wejście wspólne z Centrum Usług Wspólnych, przed wejściem są bariery architektoniczne w postaci schodów. Filia w Lipsku znajduje się w budynku Remizy obok Apteki, gdzie do wejścia jest podjazd, również Filia w Zawadzie mieści się w Remizie (posiada odrębne wejście). Filia w Płoskiem znajduje się w Szkole Podstawowej w Płoskiem, tak jak Filia w Sitańcu jest umiejscowiona w Szkole Podstawowej w Sitańcu. Filia w Wysokim posiada przestrzeń w jednym budynku z Gminnym Ośrodkiem Kultury. Filia w Żdanowie umiejscowiona jest w Świetlicy Wiejskiej w Żdanowie³.

W bibliotece i filiach znajduje się hotspot, dzięki czemu można korzystać bezpłatnie z Internetu.

Biblioteka Współpracuje ze Stowarzyszeniem Kobiet na rzecz promocji i rozwoju środowisk lokalnych 28+, Klubem Seniora Kalinka i Susełki, Gminnym Ośrodkiem Kultury Gminy Zamość, miejscowymi Kołami Gospodyń, szkołami podstawowymi i oddziałami przedszkolnymi, Biblioteką Wojewódzką im Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Książnicą Zamojską im. St. Kostki Zamojskiego z Bibliotekami powiatu zamojskiego oraz z Zamojskim Domem Kultury, z organizacjami: Biblioteka org., Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Instytutem Książki i Narodowym Centrum Kultury.

Biblioteka ma przede wszystkim za zadanie gromadzenie, dokumentowanie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie zbiorów. Oprócz podstawowej działalności, Biblioteka prowadzi różnorodne formy promocji czytelnictwa, książki i kultury. Biblioteka bierze udział w akcjach ogólnopolskich promujących książkę, czytelnictwo wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych.

³ <http://bibliotekamokre.pl/bip-2/deklaracja-dostepnosci/>

<http://bibliotekamokre.pl/bip-2/deklaracja-dostepnosci-architektonicznej/>

W Bibliotece organizowane są:

- spotkania autorskie, w tym Dyskusyjny Klub Książki np. z Jarosławem Siekiem, Moniką Rudzką, Marcinem Wrońskim, Magdaleną Kordel,
- cykliczne spotkania okolicznościowe: „Narodowe Czytanie”, „Noc w Bibliotece”,
- lekcje biblioteczne, warsztaty literackie, konkursy recytatorskie
- wystawy pokonkursowe, np. zdjęcia z konkursu fotograficznego Skarby Gminy Zamość. Miejsca Nieznane w Gminie Zamość 2021
- konkursy plastyczne, np. „Poezja i bajka słowem i pędzlem malowana”, „Anioły, Aniołki, Aniołeczki”
- konkursy literackie, np. „Poezja z szuflady”, konkursy rasowo – czytelnicze,
- akcje czytelnicze ogólnopolskie, gminne i lokalne, np. Książeczki na Dobry START"
- warsztaty np. „Kompetencje medialne” dla młodzieży, spotkania z japońską kaligrafią
- prelekcje, spotkania online
- cykliczne akcje Ferie w Bibliotece oraz Wakacje w bibliotece.

W ramach działań Biblioteki odbywają się spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, które organizowane są w siedzibie w Mokre oraz w filiach. Wydarzenia są skierowane do osób w różnym wieku.

W ciągu 2021 roku bibliotekę odwiedziło ponad 16 tys. klientów i klientek. W ciągu 2021 roku biblioteka zorganizowała i przeprowadziła 90 akcji czytelniczych: konkursów, warsztatów, spotkań autorskich i z ciekawymi ludźmi, w których wzięło udział ponad 7 tys. osób. Liczba odwiedzin wirtualnych to ponad 117 tys.: Strona www. Biblioteki (31 tys.), BIP (ok 8 tys., Facebook (ok. 75 tys.), YouTube (ok. 800 osób) i Program Biblioteczny MAK+ /katalog OPAC (ok. 1 tys.) Na miejscu w kąciakach czytelniczych udostępniono – 232 czasopism.

W Bibliotece Publicznej Gminy Zamość w 2021 roku, zarejestrowało się 2 088 czytelników, w tym w punktach bibliotecznych zarejestrowały się 94 osoby.

Najliczniejszą grupę klientów biblioteki, stanowią dzieci i młodzież do lat 15, których zarejestrowano 917 osób co stanowi 44% ogółu korzystających z biblioteki. Natomiast liczba czytelników 16 – 19 letnich oraz w grupie czytelników 45 – 60 lat pozostała praktycznie bez zmian. Korzystający, to głównie uczniowie, studenci, pracownicy umysłowi, seniorzy, którzy stanowią ok. 80% korzystających.

Placówka	Czyt. zapisani ogółem	Do lat 5	6-12 Lat	13-15 lat	16-19 Lat	20-24 lat	25-44 lat	45-60 lat	Powyżej 60 lat
Mokre	548	33	116	29	30	12	138	114	76
Kalinowice	206	9	66	22	14	1	32	35	27
Lipsko	223	6	71	39	31	6	39	20	11
Płoskie	137	7	49	14	3	5	28	26	5
Sitaniec	257	13	104	23	7	3	38	37	32
Wysokie	234	7	53	28	14	5	53	41	33
Zawada	241	9	47	17	27	14	52	39	36
Żdanów	242	2	101	46	31	5	18	30	9
Ogółem	2 088	86	607	218	157	51	398	342	229

Dane: Biblioteka Publiczna Gminy Zamość

W czytelnictwie dorosłych zarówno mężczyzn jak i kobiet, preferowane są nowości. Kobiety chętniej sięgają po klasykę polską i obcą, literaturę biograficzną, romanse historyczne, poradniki, rzadziej po poezję. Mężczyźni preferują literaturę sensacyjną, wojenną, fantastyczną, thrillery, a także literaturę podróżniczą.

Zespół biblioteki w ramach projektu chciałaby wzmocnić swoje działania, szczególnie wśród młodzieży (szkoła średnia). Chciałby także realizować więcej działań w filiach, by biblioteka była obecna w wielu miejscach w gminie np. spotkania autorskie, wystawy. Dla osób tworzących zespół biblioteki ważne jest, żeby nie konkurować z innymi instytucjami i organizacjami, a współpracować. Według zespołu obecnie najwięcej jest działań skierowanych dla dzieci ze szkoły podstawowej oraz seniorów.

Działania biblioteki są wspierane przez zarówno działania i potencjał zespołu, jak i zewnętrzne szanse:

- duża ilość dzieci w przedszkolach w gminie i ich zainteresowanie książką
- współpraca ze szkołami, klubami seniora
- świetlice w każdej miejscowości

- szkolenia zespołu w różnych obszarach
- duża ilość festynów gminie
- aktywność dzieci szkole, chętnie spędzają czas na przerwach w bibliotece
- popularność ogólnopolskich programów: Mała książka wielki człowiek, Narodowe Czytanie, Tydzień Bibliotek, Noc Bibliotek
- rozbudowany księgozbiór o nowości
- znajomość potrzeb czytelników/czytelniczek, pomoc w wyborze książek
- spotkania autorskie, wystawy - zachęcające do przyjscia do biblioteki
- dostęp do komputerów, Internetu
- strona www., strona na Facebooku
- zainteresowania zespołu
- dobra lokalizacja niektórych filii, np. lokalizacja w budynku GOK, przy sklepach
- brak barier architektonicznych w większości filii
- zorganizowane miejsca spotkań, ludzie przychodzą i korzystają z miejsc do siedzenia, kącików dla dzieci
- współpraca z artystami/artystkami czy osobami z różnymi pasjami z gminy, chętnie prowadzą warsztaty, spotkania, wystawy
- możliwość skorzystania z systemu powiadomień SMS istniejącego w gminie, żeby informować wydarzeniach
- dostęp do gier planszowych, które są w filiach.

Działania biblioteki utrudniają:

- brak komunikacji publicznej między miejscowościami w gminie a więc też do biblioteki
- ograniczenia czasowe w filiach
- mniejsza aktywność osób po pandemii
- bliskość Zamościa z bogata ofertą
- duże odległości w gminie (gmina zlokalizowana jest wokół Zamościa)
- w czasie pandemii lekcje biblioteczne, wakacje, ferie z biblioteką, działania przeniesione do sieci, spotkania przeniesione do platformy Zoom lub spotkania na LIVE.
- w czasie pandemii, nie wszyscy dorośli potrafią, czy mają możliwość korzystania z Internetu.

4. Potencjał kulturotwórczy mieszkańców i mieszkanki gminy Zamość

W tym rozdziale przedstawiamy tematy, które wybrzmiały w wypowiedziach osób badanych, jako ważne dla nich, interesujące. Wątki te mogą być inspiracją do tworzenia przyszłych działań biblioteki, jak i inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców i mieszkanki. Informacje zostały uzyskane poprzez obie ankiety i w drodze spotkań.

Wskazywane aktywne osoby, organizacje i zespoły

W czasie spotkań wskazano wiele aktywnych i powszechnie znanych osób i zespołów, które działają w okolicy. Część z nich już współpracuje z Biblioteką, a kolejne można postrzegać, jako przyszłych partnerów, albo twórców czy twórczynie inicjatyw. Warto utrzymywać z nimi kontakt i stale informować o realizowanych działaniach.

Wśród aktywnych osób, instytucji, organizacji i zespołów wymieniano:

- Lokalną Grupę Działania „Nasze Roztocze”
- szkoły podstawowe (12 szkół, w tym 3 prowadzone przez stowarzyszenie)
- Gminny Ośrodek Kultury oraz, nowa jednostka powołana z jego struktury – Wydział Społeczny i Promocji Gminy
- Bibliotekę - miejsce spotkań, warsztatów
- Regionalną Izbę Pamięci - miejsce inspirujące, pozwalające poznać lokalną historię i tradycje, doświadczyć jej i nauczyć się w ramach warsztatów
- Stowarzyszenie Kobiet na rzecz promocji i rozwoju środowisk lokalnych 28+ zrzeszające i działające, m.in. na rzecz Kół Gospodyń Wiejskich⁴
- kabaret amatorski z Lipska oraz grupę teatralną “Amator”
- Uczniowski Klub Sportowy Azymut, tworzący środowisko zajmujące się Radioorientacją sportową; organizowane są biegi podczas których uczestnicy posługują się mapą, kompasem i radiem, by osiągnąć wyznaczony cel; środowisko promuje ten rodzaj sportu od wielu lat, jednocześnie wciąż włączając kolejne pokolenia
- zespoły wokalne, m.in.: Ale Cantare z Płoskiego, Baryton z Lipska, Echo Lipska z Lipska, Roztoczanki z Wólki Wieprzeckiej, Białowolanki z Białowoli, Chyżanie z Chyżej, Showmani z Szopinka, Wesołe Gosposie z Sitańca Kolonii, Czerwone Korale z Zawady
- kluby seniora: Susełki, Kalinka - kluby seniora wskazywane są jako bardzo prężnie działające, aktywne, pozwalające na wspólną realizację działań, ich uczestnicy i uczestniczki nieraz odwiedzają bibliotekę i korzystają z jej oferty, podkreślano, że

⁴ <https://gminazamosc.pl/stowarzyszenie-kobiet-na-rzecz-promocji-i-rozwoju-srodowisk-lokalnych-28/>

takie kluby powinny być organizowane w każdej miejscowości bo pozwalają na integrację jej społeczności

- Aeroklub Ziemi Zamojskiej, którego teren jest zlokalizowany po sąsiedzku z biblioteką w Mokrem
- aktywne Ochotnicze Straże Pożarne i Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze
- Koła Gospodyń Wiejskich
- a także osoby:
 - Beata Kiecana - pisarka, wydała 3 książki, zwana polską Bridget Jones
 - wolontariusze, wspierający bibliotekę, najczęściej młodzież, robią zdjęcia, pomagają w organizacji wakacyjnych zajęć
 - Wanda Szpuga - prowadzi Izbę Pamięci, zajmuje się makramą, osoba, z którą już biblioteka współpracuje, obszary zainteresowań związane z lokalną tradycją i historią mogą być świetnym tematem do przyszłych wspólnych działań i inicjatyw
 - Halina Juszcak - warsztaty, zajęcia rękodzielnicze
 - p. Krystyna z Wólki Wieprzeckiej, p. Ela z Bortatycz oraz p. Barbara Hrabowska Sitańca - wskazywane jako osoby zajmujące się szydełkowaniem
 - p. Teresa - osoba zajmująca się pisaniem
 - p. Konrad prowadzący niegdyś zajęcia dotyczące gier planszowych w GOK
 - Barbara Dużyńska - polonistka, poetka, tworzy serwety na szydełku
 - Robert Gomułka - malarz, jego wystawa była realizowane w Bibliotece w Mokrem, artystką jest także żona p. Roberta
 - Zofia Kosiorek – Poździk – emerytowana nauczycielka Liceum Plastycznego w Zamościu, czynna malarka, wystawiająca swoje prace m. in. w BWA i BPGZ w Mokrem
 - Jerzy Tkaczyk - malarz, fotograf, również współpracujący z biblioteką
 - pan Kwaśniak - podróżnik zdobywający góry wysokie - 5-8 tysięczniki, spotkanie z nim było wskazywane jako interesujące.

Wskazywane ważne tematy

O to, co ważnego czy ciekawego wiąże się z gminą Zamość pytaliśmy uczestników i uczestniczki wywiadów grupowych oraz osoby wypełniające ankietę online. Wśród ważnych wątków tematycznych wskazywano lubiane miejsca a także elementy związane z przyrodą, historią.

Wskazane miejsca:

- Centrum Geoturystyczne w Lipsku Polesie - teren rekreacyjny z infrastrukturą noclegową, znajduje się tu ścieżka edukacyjna, altanka, grill, starodrzew, organizowane są konferencje, zawody na orientację; miejsce odwiedzane przez liczne wycieczki
- kopiec Chmielnickiego w Sitańcu - obecnie jest to góra porośnięta trawą, miejsce zapomniane, ale zgodnie z legendą kopiec usypano na wieść o śmierci Bohdana Chmielnickiego, który nieskutecznie oblegał Zamość w czasie Potopu Szwedzkiego, przez pewien czas sądzono, że Hetman zmarł i był pochowany w Zamościu (aktualne biografie wskazują Ukrainę)⁵, wskazuje się, że kopiec mógł być miejscem pochówku żołnierzy kozackich bądź nasypem pod baterię artyleryjską wojsk rosyjskich
- Rezerwat Hubale (przez mieszkańców i mieszkanki zwany Susełek) w Mokrem, ostoja susła perełkowanego, w jego otoczeniu organizowany jest w nim corocznie festyn, w czasie którego poszukuje się susła; historycznie teren ten był miejscem wypasu krów z całej wsi, warunki jakie przez to powstały zachęciły do osiedlenia się susły; obecnie krów już nie ma, co jakiś czas przywożone są na wypas owce, by przywrócić naturalny ekosystem dla (przywróconej) kolonii susłów
- Las Hubale wskazywany jako miejsce z zachowanymi kurhanami, śladami po bombach (w ukształtowaniu terenu) a także ze względu na funkcjonującą tu strzelnicę
- cmentarz wojskowy z II wojny światowej w Lipsku
- cmentarz z I wojny światowej w lesie w Płoskiem
- mogiła żołnierska, miejsce pamięci w Borku-Sitańcu
- pomnik poległych w II wojnie światowej w Borku
- zabytkowa dzwonnica kościoła w Sitańcu
- kapliczka św. Romana w Lipsku
- kaplica św. Antoniego w Mokrem
- tablica na lotnisku w Mokrem, jako ślad po wizycie Jana Pawła II w Zamościu, przy okazji przywoływano wspomnienia związane z pieszym pielgrzymowaniem na spotkanie z papieżem w Zamościu
- kaplica św. Kazimierza
- wieża widokowa w Lipsku Polesiu, w Wierzchowinach
- stary browar w Jatutowie, nieczynny, wspominano dyskotekę, jaka w nim funkcjonowała
- stary młyn w Zawadzie, wciąż czynny
- Skokówka - miejsce urodzenia hetmana Zamojskiego
- liczne place zabaw dla dzieci w całej gminie

⁵ <https://www.zamosciopedia.pl/index.php/ca-ch/item/4168-chmielnickiego-mogila>

- liczne siłownie na powietrzu, zlokalizowane przy świetlicach, jak wskazywano latem bywają nawet kolejki do sprzętów w siłowniach
- świetlice wiejskie zlokalizowane przy OSP i KGW, 35 sołectw i prawie każde sołectwo ma świetlicę (około 30), wraz z nimi altany i grille
- Orlik w Żdanowie i boiska m. in. w Lipsku, Zawadzie
- stadniny koni w Wólce Wieprzeckiej: „Tarka” i „Rozalia”
- studnia z żurawiem w Wieprzcu
- ścieżka rowerowa - prowadzi do Centrum Geoturystycznego w Lipsku Polesiu i inne szlaki turystyczne⁶

Wskazane miejsca przyrodnicze:

- bliskość Roztocza
- las Hubale i las w Wychodach (Otulina Roztoczańskiego Parku Narodowego)
- grzybobranie
- bogactwo przyrodnicze
- Wierzchowiny - łąki chronione, wieża widokowa
- liczne obszary chronione⁷
- jako ciekawostkę wskazywano, że kiedyś Mokre słynęło z dużej ilości krów, ciężko było przejechać, czasem przejść (np. pielgrzymce); obecnie krów w miejscowości nie ma a lokalne dzieci w zasadzie ich nie widują.

Historia

Jako interesujący temat wskazywano także lokalną historię, zwłaszcza tematykę związaną z dziejami rodu Zamojskich i z historią poszczególnych miejscowości w gminie. W ankiecie podkreślano także podziw dla osób zajmujących się regionalistyką i zbieraniem lokalnej historii.

Niedawno poznałam pasjonata Siedlisk, podziwiam ludzi, którzy potrafią zdobyć wiedzę i przekazać ją innym, wręcz zarazić innych swoją pasją.

Wypowiedź z ankiety

Większość osób wymieniała jako ważne miejsce Regionalną Izbę Pamięci w Wysokiem, historię lokalną i osoby nią się zajmujące.

⁶ <https://gminazamosc.pl/turystyka/szlaki-turystyczne/>

⁷ <http://gminazamosc.pl/przystanie/>

Inne

Wskazywano ponadto, że najważniejsi w okolic są ludzie, ich działania i to, że są autentyczni. Aktywność osób i środowisk skupia się lokalnie wokół świetlic.

Ludzie są najważniejsi, ci którzy byli, ci którzy są i ci którzy będą.

Wypowiedź z ankiety

Cenione są wydarzenia realizowane w gminie, zwłaszcza festyny, ale atrakcyjne są też wydarzenia odbywające się w Zamościu: festyny, koncerty na starówce, renesansowa zabudowa, perła renesansu, rotunda.

Wspominano wspólne wyjazdy organizowane przez kluby seniora lub bibliotekę, np. do Zamościa: *Pierwszy raz byłam w Zamościu w ubiegłym roku. zawsze kojarzył mi się ze schodami przed ratuszem.*

Wspominano także zajęcia w GOK, które dotyczyły gier planszowych oraz klub fantastyki⁸.

Zainteresowania (i czas wolny) mieszkańców i mieszkank

O zainteresowania pytaliśmy zarówno uczestników i uczestniczki spotkań, osoby wypełniające ankietę online, jak i tę papierową. To, co osoby z otoczenia biblioteki robią w czasie wolnym, czym się interesują czy jakie pasje rozwijają jest świetnym drogowskazem do poszukiwania pomysłów na działania realizowane przez placówkę. Ankieta online daje szersze spojrzenie na zainteresowania społeczności lokalnej, ponieważ odpowiadano w niej na pytanie otwarte. Z kolei ankieta papierowa, kierowana do poszczególnych grup wiekowych, miała określone, w postaci obrazków-ikon, odpowiedzi do wyboru przez osobę odpowiadającą. Nie daje więc możliwości wskazania tematów spoza listy, ale za to pokazuje różnice między poszczególnymi grupami wiekowymi.

Zainteresowania wskazywane w ankiecie online są bardzo różnorodne. Wśród tych, które pojawiają się częściej niż raz można wskazać: podróże i turystyka, literaturę i czytelnictwo, kuchnię i kulinaria, fotografię, muzykę, sztukę, historię, śpiew, taniec, rysowanie, rękodzieło (w tym, np. szydełko), granie, ogród i działkę, sport i historię. Pozostałe zainteresowania wymienione to:

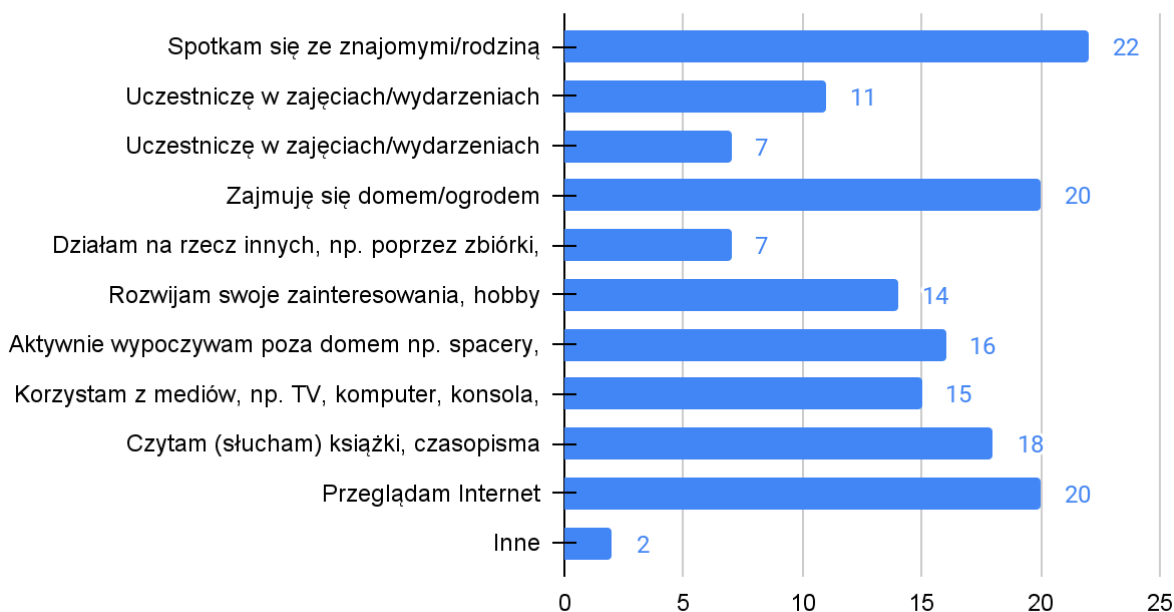
- poezja
- rodzina
- dom
- wolontariat

⁸ <https://gminazamosc.pl/klub-milosnikow-gier-i-fantastyki-gildia-lowcow/#>

- zdrowie
- sztuka
- kino
- teatr
- pocztówki
- bowling
- ciężary
- język polski i chodzenie do szkoły
- wychodzenie z psem na spacer
- moda
- zwierzęta
- oglądanie filmów dokumentalnych
- czynności manualne
- przyroda
- historia
- religia
- polityka
- projekty DIY (własnoręcznie wykonane).

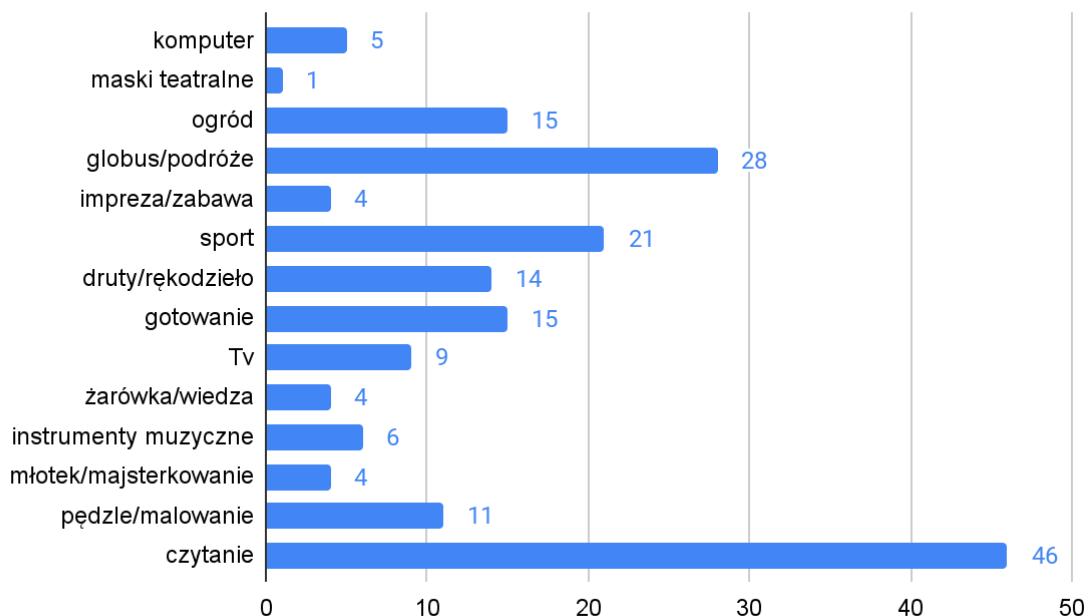
Odnosząc się do swojego czasu wolnego uczestnicy i uczestniczki ankiety online wskazali, że najczęściej wypełniają go spotkaniami z rodziną i bliskimi, zajmowaniem się domem i ogrodem, oraz w Internecie (odpowiednio 22, 20 i 20 wskazań). Niewiele mniej osób (18) wskazań wymieniło także lekturę książek i czasopism. Wśród odpowiedzi z kategorii “Inne” wymieniono rękodzieło. W pytaniu tym uczestnicy i uczestniczki mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź. Szczegółowy rozkład odpowiedzi widać na poniższym wykresie.

W wolnym czasie najchętniej (liczba osób wskazujących):

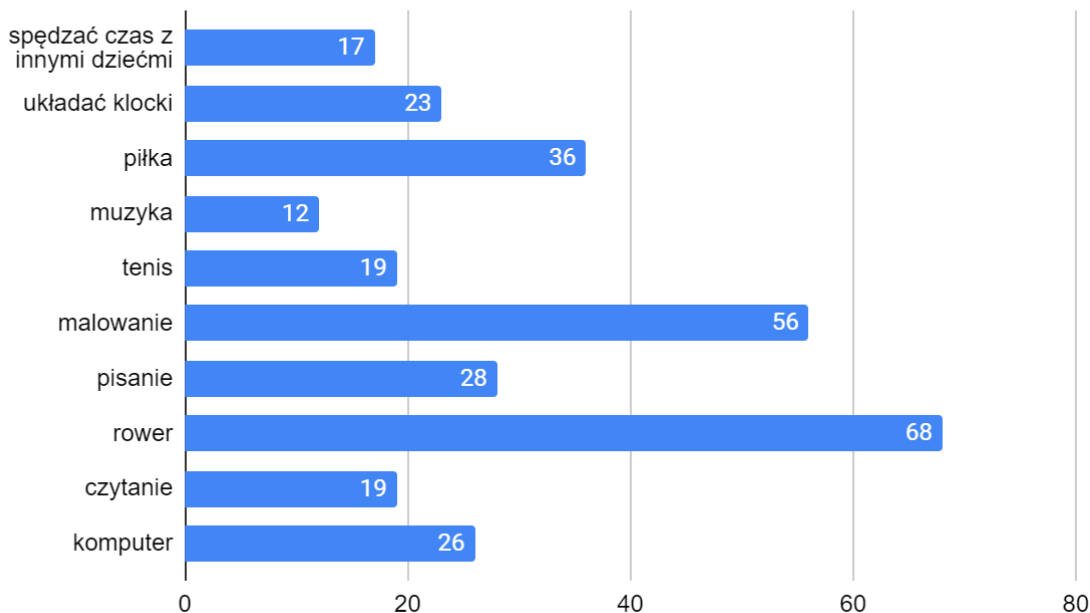
Osoby dorosłe odpowiadające na podobne pytanie poprzez ankietę papierową (rysunkową), realizowaną w czasie gminnych wydarzeń udzieliły nieco innych odpowiedzi. W tym wypadku większość odpowiedzi wskazała czytanie (46 wskazań), kolejny był symbol podróży - globus (28) a następnie sport (21). Podobnie liczne wskazania dotyczyły ogrodu, gotowania i rękodzieła.

(Dorośli) W wolnym czasie chciałbym/chciałabym

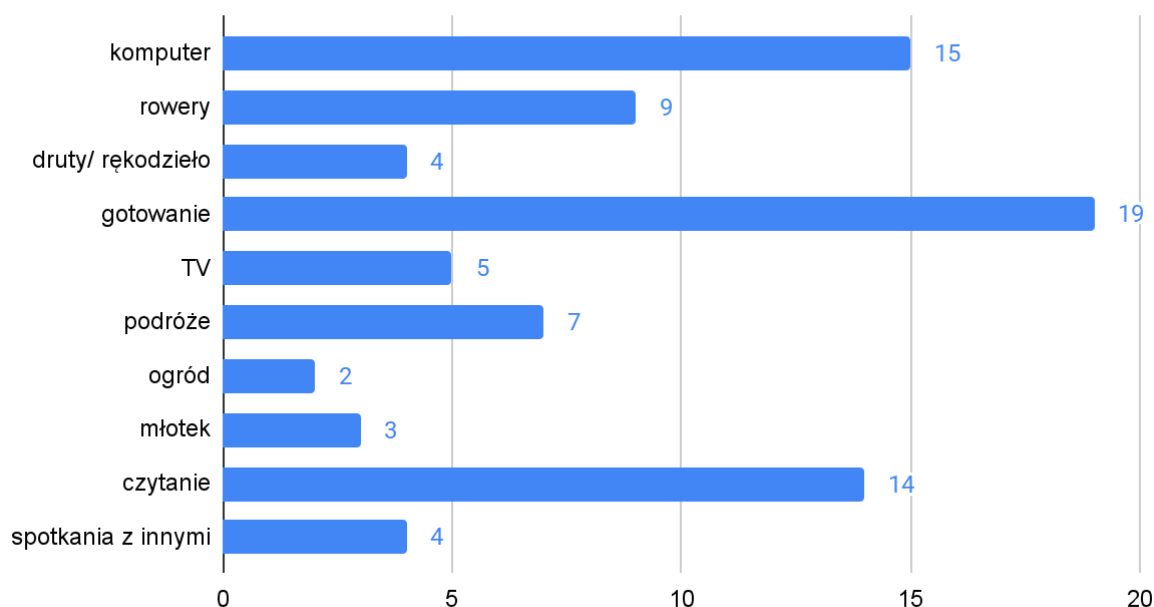
Na to pytanie odpowiadały także dzieci wypełniające papierową ankietę. Najczęściej typowaną odpowiedzią w tej grupie był rower (68), następnie malowanie (56) i ikona piłki (co może symbolizować także inne sporty - 36). W dalszej kolejności pojawiały się: pisanie, komputer, układanie klocków, tenis, spędzanie czasu z innymi dziećmi i muzyka.

(Dzieci) W wolnym czasie lubię

Seniorzy i seniorki w tej samej ankiecie najczęściej wybierali gotowanie (19 wskazań), komputer (15) i czytanie (14). Kolejne częste odpowiedzi to: rowery (9), podróże (7), TV (5) i rękodzieło oraz spotkania z innymi ludźmi.

(Seniorzy) W wolnym czasie lubię

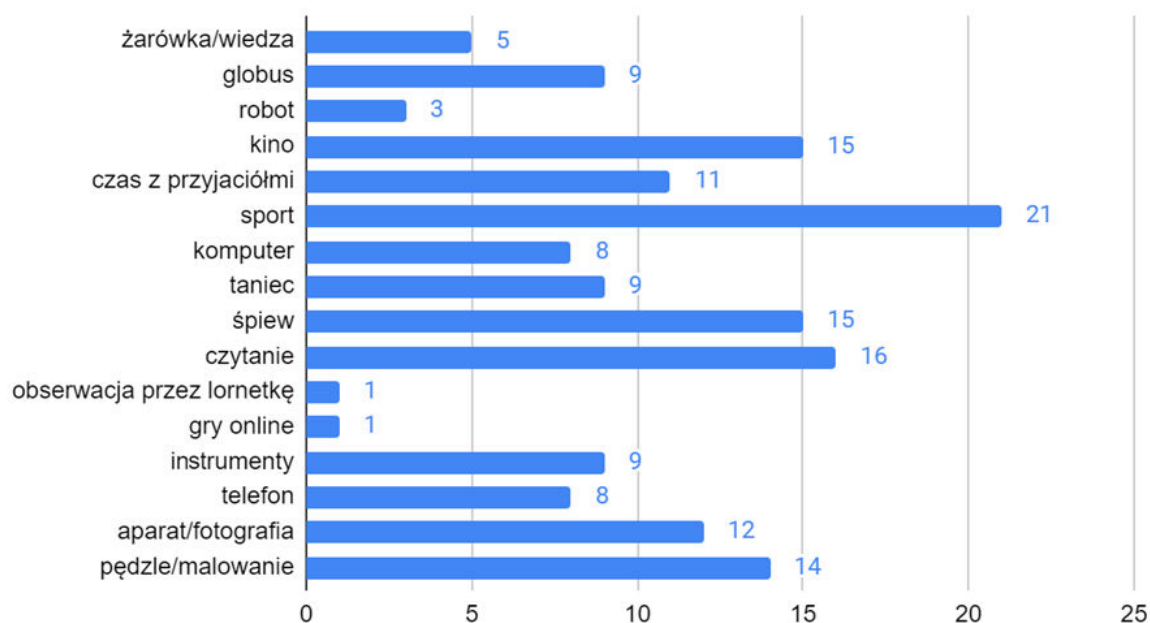

Na spotkaniu otwartym seniorki z gminy Zamość opowiadały o swoich zainteresowaniach i różnorodnych formach spędzania czasu wolnego. Większość osób deklarowała, że lubi czytać książki (np. biograficzne, historyczne). Spotkania z książką i wnukami, wnuczkami są ważne, szczególnie, że zdarza się, że to młode osoby czytają dziadkom i babciom: *slucham, jak wnuczek czyta, siada i chce mi czytać swoje książki*. Ponadto seniorki chętnie uczestniczą w różnych spotkaniach z innymi osobami, np. w Klubie Seniora, Uniwersytecie III Wieku, grupie kabaretowej, Kole Gospodyń Wiejskich oraz z rodziną. W domu najczęściej spędza się czas na gotowaniu i pieczeniu (np. z dawnych przepisów: pierogi, tarcuszek, pączki z różą) oraz pracując w ogrodzie (kwiatowym i warzywnym). W grupie są też osoby tworzące swoje własne piosenki, wiersze. Seniorki chętnie korzystają z Internetu poszukując informacji na temat ogrodu, przepisów a nawet ucząc się języka tureckiego (żeby oglądać seriale tureckie w oryginalnym języku). Jest parę osób, które lubią spędzać czas na tańcach (koło taneczne) czy na fitnessie.

Zespół biblioteki lubi czytać książki, np. zbiory poezji, książki historyczne oraz prasę. W czasie wolnym panie chętnie podróżują w tereny bliskie (rowerem, spacer w lesie i zbieranie grzybów), jak i dalekie np. w góry. W domu oglądają różne filmy, dbają o ogród (pasją są kwiaty i ich wymiana plant crossing) czy gotują. Ważne dla zespołu są relacje z rodziną, rozmowy na różne tematy. Inne wskazane zainteresowania to: motor, fotografia (przyrody, dzieci), historia lokalna i nie tylko.

Młodzież z kolei wskazała jako najczęstsze lubiane zajęcie sport (21 wskazań), czytanie (16), kino i śpiew (po 15 wskazań), malowanie (14) a następnie fotografię (12) i czas z przyjaciółmi (11). Co ciekawe gdy online wskazano jedynie raz.

(Młodzież) Lubię:

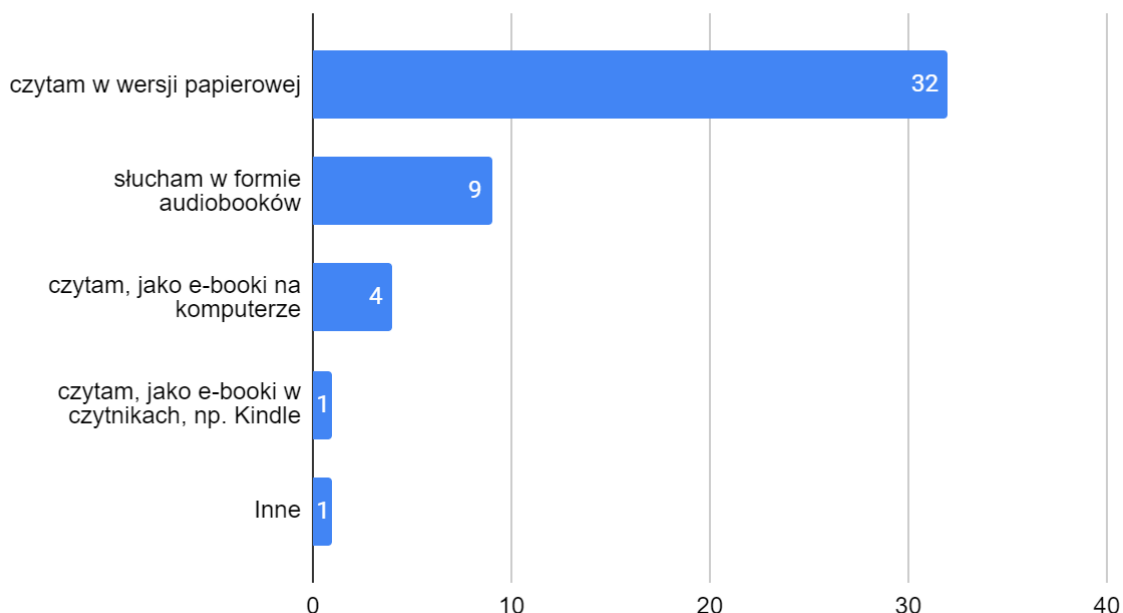
Jak widać, zainteresowania są różnorodne a priorytety na czas wolny zmieniają się w zależności od grup wiekowych. Warto mieć na uwadze kilka szczególnie powtarzających się tematów. Podróże i rękodzieło interesują grupy w różnym wieku, są więc motywami łączącymi wiele osób. Seniorzy i seniorki, oprócz zajmowania się lekturą, domem czy kuchnią, nieraz opiekują się wnukami i wnuczkami, stąd kwestie związane z wychowaniem, komunikacją i budowaniem relacji mogą być dla nich interesujące. Ogród, zarówno warzywny, jak i kwiatowy, to z kolei temat powtarzający się zarówno wśród osób dorosłych, jak i w wieku seniorskim. Tematami łączącymi pokolenia jest sport, w tym ruch połączony z poznawaniem okolicy: rowery, spacer, nordicwalking oraz zainteresowanie komputerami (gdzie młodsi mogliby być nauczycielami i nauczycielkami dla starszych).

5. Książka w perspektywie mieszkańców i mieszkank

Osoby wypełniające ankietę online zapytaliśmy o ich stosunek do książek i czytania ale też o nawyki związane z czytaniem.

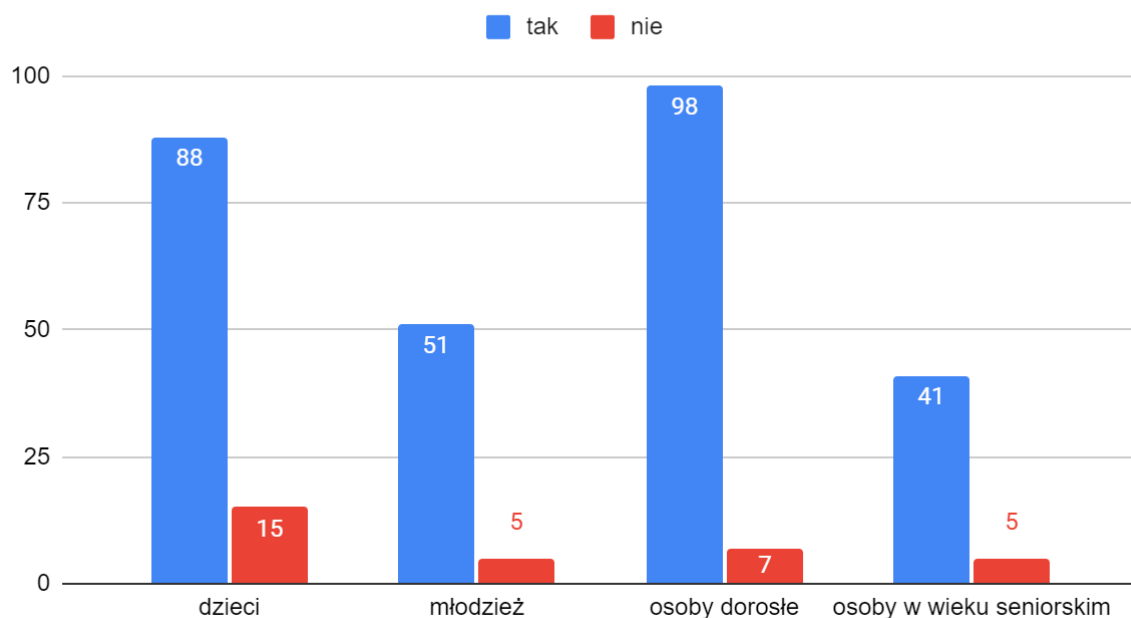
Spośród 35 osób udzielających odpowiedzi 32 wskazały, że czytają książki w wersji drukowanej, 9 osób słucha audiobooki, 4 osoby czytają książki na komputerze, jedna osoba używa czytnika. Dodatkowo jedna osoba badana doprecyzowała, że łączy czytanie książek w papierze i słuchanie audiobooków. Widząc rozkład odpowiedzi można wnioskować, że duża część osób korzysta z więcej niż jednego sposobu lektury.

Książki

W ankiecie papierowej, osoby wypełniające ją zaznaczały czy czytają książki. Jak widać z poniższego wykresu w każdej z grup wiekowych przeważają osoby czytające.

Czytam książki?

Zapytani o preferowaną tematykę lektury uczestnicy i uczestniczki ankiety online przedstawili swoje rozległe zainteresowania. Najczęściej wymieniano książki biograficzne, historyczne, kryminalne, fantasy i wojenne. Powtarzały się też wskazania dotyczące pozycji obyczajowych, psychologicznych, reportaży, książek podróżniczych, przygodowych, dotyczących sportu i religijnych. Widoczna w wypowiedziach była różnica - część osób

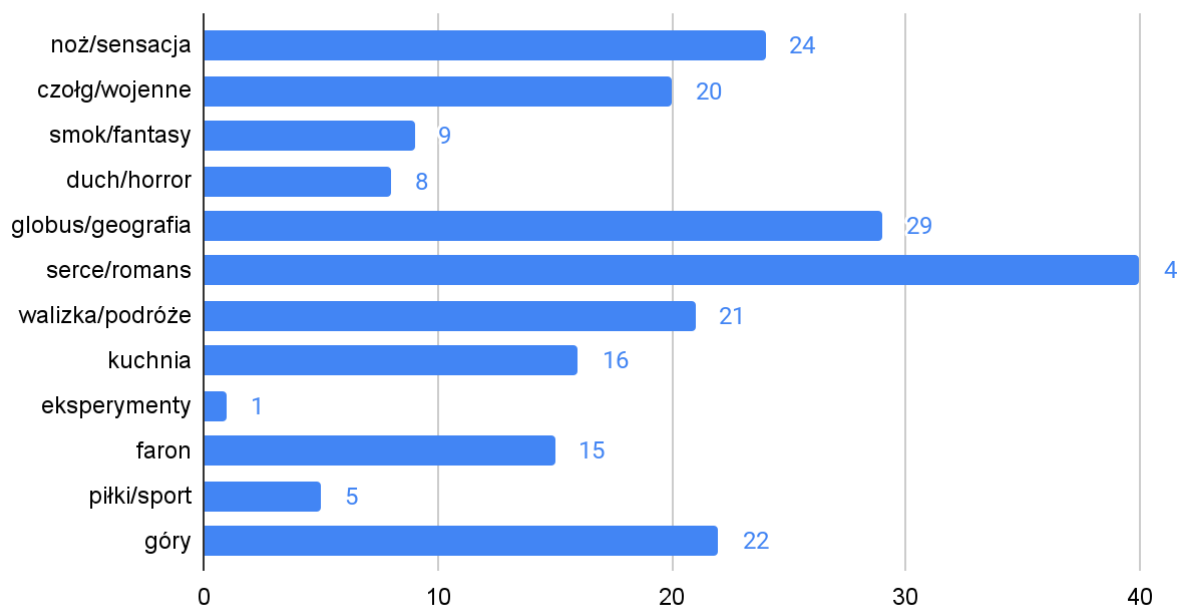
wskazywała, że woli lektury lekkie, a część, że wojenne i dotyczące historii ludzkich w czasie wojny - oba wybory były prawdopodobnie związane z obecną sytuacją wojny w Ukrainie.

Patrząc na wszystkie odpowiedzi pojawiała się tematyka:

- obyczajowa
- autobiograficzna, biografie i wspomnienia
- psychologiczna
- poradniki
- beletrystyka
- młodzieżowej
- książki przygodowe
- historia
- religijnej
- kryminalnej
- o szeroko pojętym zdrowiu
- wojennej
- reportaże
- fantasy
- romanse
- podróżnicze
- klasyka literatury
- horror-thriller.
- sportowej.

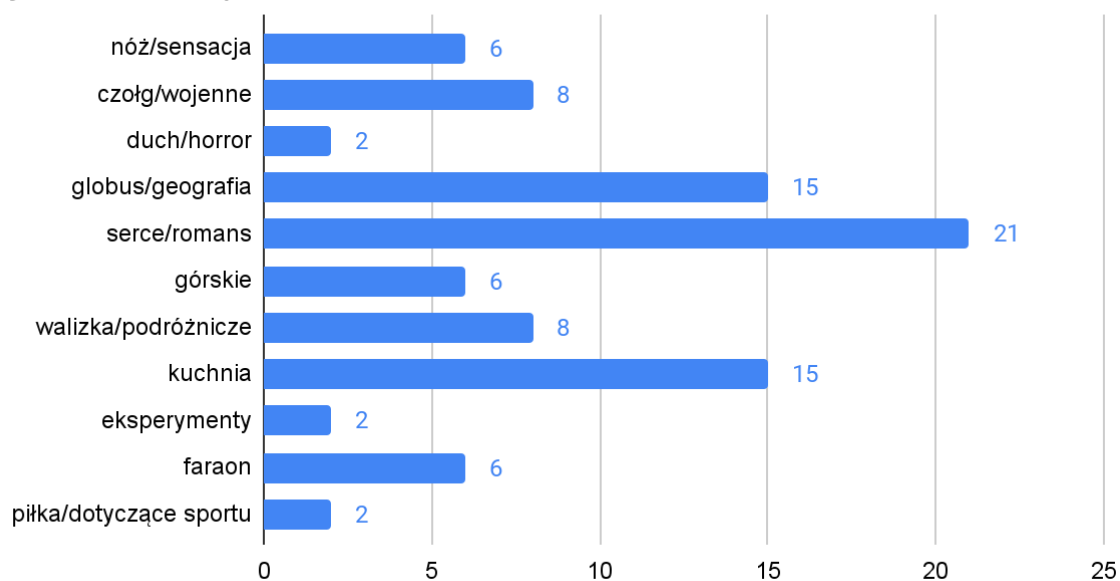
W ankiecie papierowej, która była rozdawana do wypełnienia w czasie wydarzeń gminnych, osoby badane - dorosłe - wybierały tematykę ulubionych lektur spośród symboli graficznych. W grupie dorosłych najczęściej wskazywano tematykę miłosną, geograficzno-podróżniczą, a także sensacyjną. Pojawiały się często wskazania dotyczące lektur wojennych, podróżniczych i górskich. Poniżej widoczny jest pełen rozkład odpowiedzi wraz z informacją o ilości wskazań.

Dorośli: Interesują mnie książki (symbol z ankiety/tematyka)

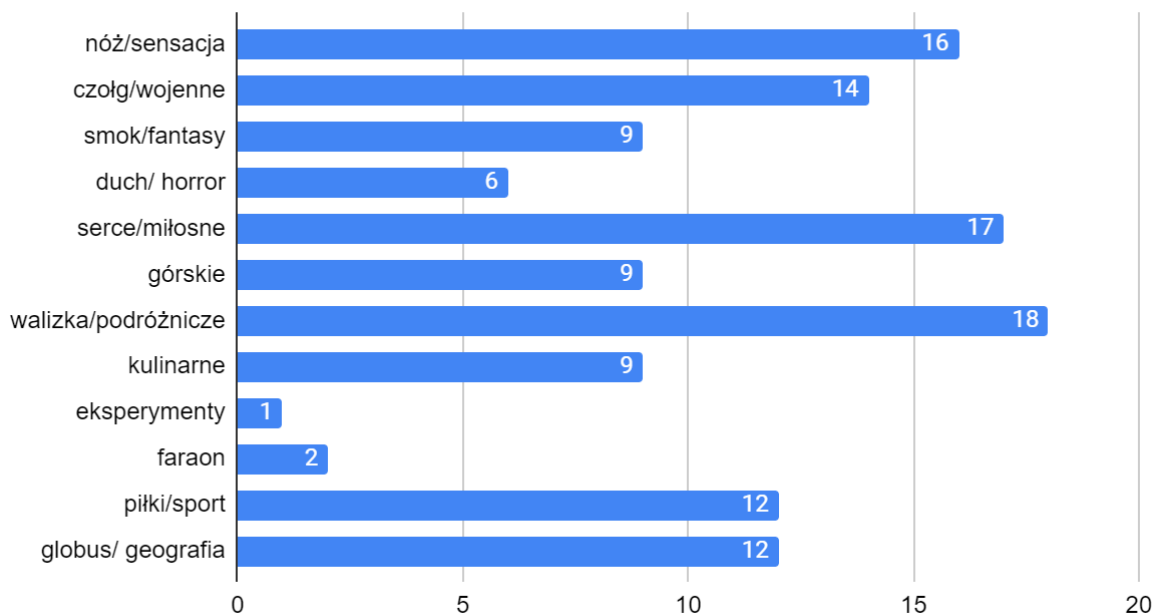
Osoby w starszym wieku, w papierowej ankiecie, najczęściej wskazywały jako lubiane książki o tematyce miłosnej (21 wskazań), dotyczące kulinariów (15) czy geografii (15). Kolejne równie często wskazywane tematy to wojna (8) i podróże (8).

Seniorzy i seniorki: Interesują mnie książki o tematyce (symbol/temat)

Młodzież uczestnicząca w ankiecie papierowej deklarowała największe zainteresowanie tematyką podróżniczą (18 wskazań), romantyczną (17), sensacją (16) i wojenną (14).

Młodzież: Interesują mnie książki o tematyce (symbol/temat)

Jak widać dzięki wynikom ankiety papierowej, poszczególne grupy wiekowe różnią się nieco preferencjami co do tematyki książek. Choć wspólne jest to, że we wszystkich trzech grupach wysoko cenione są romanse i książki podróżnicze, to jednak widać różnice. Wśród seniorów i senierek cenione są wysoko także książki kulinarne, młodzież i dorośli lubią sensacje.

Bardzo ważna dla osób badanych i dla percepcji biblioteki i książki, jako takiej, jest motywacja do sięgania po książkę. Ona także bywa bardzo różna.

Główne powody sięgania po książkę to:

- zainteresowania i chęć ich rozwijania poprzez lekturę
- oderwanie od problemów dnia codziennego, od codzienności: *Przenoszę się do innej rzeczywistości.*
- poszerzanie horyzontów i doświadczeń, zgodnie z cytatem: "Kto czyta książki żyje dwa razy": *Kocham książki, wiadomości które mi dostarczają, świat w którym mnie przenoszą*
- jako sposób spędzania wolnego czasu
- z ciekawości
- z zamiłowania: *czytam bo to uwielbiam. Nie słucham bo to nie to samo co czytanie*
- jako samorozwój: *Bo książka pobudza wyobraźnię, uczy myślenia, wzbogaca słownictwo, powiększa naszą wiedzę itd. Książka to skarbiec wiedzy, za darmo nauki udziela !*
- dla rozwoju wiedzy

- z przymusu, książki jako obowiązkowe szkolne lektury
- dla rozrywki: *bo to najlepsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła*
- dla odpoczynku.

Jak widać w większości motywacje są pozytywne, pokazują, jak dobre emocje wiążą się z książkami i jak wiele daje ich lektura. Wyjątkiem są niestety przymusowe szkolne lektury, które zniechęcają do czytania, nieraz na długo. Ważne więc, by pokazywać młodym ludziom bogactwo literatury, zwłaszcza współczesnej, młodzieżowej, jako antidotum na obowiązek i przestrzeń wolnego, własnego wyboru.

6. Biblioteka w perspektywie mieszkańców i mieszkanek

Skojarzenia z biblioteką i wzory spędzania czasu w bibliotece

Podczas spotkania Klubu Seniora osoby uczestniczące mówiły o swoich pierwszych skojarzeniach z biblioteką. Najczęściej wspomniano czas spędzony na spotkaniach autorskich oraz spotkania z osobami, które mają ciekawe zainteresowania np. podróżnicze czy pochodzą z innych krajów np. z rodziną pochodzącą z Japonii. Spotkania te realizowane są w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki. Biblioteka oferuje też ciekawe spotkania poza swoją siedzibą np. spacer w lesie z kijkami (nordicwalking), wizyta w Bychawie, Zamościu (w tematyce żydowskiej), Lublinie (teatr Osterwy) czy w lokalnej Izbie Regionalnej. Osoby wspominały uczestnictwo w różnych warsztatach, zwłaszcza manualnych (tworzenie aniołów, ozdabianie pisanek, łapaczy snów). Interesujące są dla nich wystawy np. obrazów czy monet.

Ponadto wiele osób wypożycza książki: *Fajnie tu wybierać książki*. Ważne jest dla osób korzystających z biblioteki to, że można chodzić między regałami, brać do ręki książkę i przejrzeć ją na miejscu zanim się zdecyduje na wypożyczenie. Z biblioteki najczęściej korzysta się w czasie jesienno-zimowym, a niekiedy w wakacje, kiedy przyjeżdżają wnuki/wnuczki. Osoby z Klubu Seniora kojarzą bibliotekę z wizytami w niej wraz ze swoją rodziną (najmłodszym pokoleniem). Cenią współpracę Klubu z biblioteką, a biblioteka według Pań z Klubu Seniora jest prężnie działającą instytucją, gdzie oprócz książek, ważna jest rozmowa o nich (wsparcie w wyborze), jak i o aktualnych sprawach życiowych.

Dzieci w ankiecie papierowej (rysunkowej) opisywały co lubią robić w bibliotece. Najczęściej dzieci przychodzą do biblioteki po książki, żeby je czytać, oglądać czy wypożyczać. W bibliotece chętnie też się bawią, grają w gry planszowe. Lubią w bibliotece ciszę, a jedna osoba napisała, że lubi maskotki w bibliotece.

Ponadto wskazywano następujące zajęcia w bibliotece, które dzieci lubią:

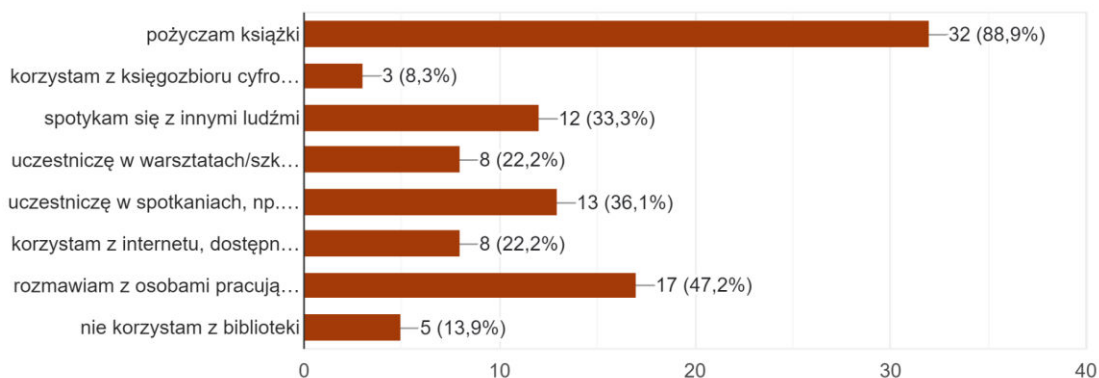
- wycieczki
- spotkania z autorami
- konkursy
- warsztaty plastyczne, malowanie, rysowanie

- zajęcia z robotyki
- zajęcia wakacyjne
- zajęcia plastyczne.

W ankiecie online osoby wypełniające wskazywały, że w bibliotece najczęściej pożyczają książki (32 osoby), jak i rozmawiają z osobami pracującymi w placówce (17 osób). Widać, że połowa badanych osób uznaje za istotne również relacje jakie mają w bibliotece, to, że mogą porozmawiać o książkach czy o życiu. W bibliotece osoby spotykają się innymi, np. podczas organizowanych wydarzeń, jest to okazja do porozmawiania (12 osób). Do biblioteki z różnych spotkań np. z autorami korzysta część badanych osób (13), a z warsztatów już co 5 osoba (8 osób). Z Internetu korzysta również co 5 osoba (8 osób). Tylko 3 osoby korzystają z księgozbioru cyfrowego.

W bibliotece:

36 odpowiedzi

Zdaniem 1/3 badanych osób nie ma w Bibliotece takiej rzeczy czy działań, których by brakowało. Pozostałe osoby wskazują, że chciałyby:

- więcej spotkań autorskich, zajęć z różnych dziedzin,
- więcej spotkań literackich w bibliotece,
- spotkań wyjazdowych,
- zajęć dodatkowych,
- bieżących nowości wydawniczych, więcej zakupionych nowych książek,
- więcej książek wojennych,
- więcej książek popularnych dla młodzieży,
- więcej pozycji dla dzieci,
- klasyki.

Wymarzona biblioteka

Osoby wypełniające ankietę wskazywały jakie dni i godziny są dla nich najlepsze, żeby korzystać z biblioteki. Są osoby dla których ważne, żeby móc przyjść do biblioteki już od 8 (filie w szkole), jednak przeważająca liczba wskazań dotyczyła godzin popołudniowych, najpóźniej do godziny 20.00 (np. w piątek). Dla części wypełniających ankietę ważne jest, aby biblioteka była otwarta w sobotę.

W bibliotece osoby badane za pośrednictwem ankiety on-line opisały, że chcą wypożyczać, czytać książki i uczestniczyć w spotkaniach. Wypożyczanie książek łączy się z tym, że można swobodnie przechodzić między regałami, przeglądać ciekawe pozycje: *buszując między półkami*. Ważne jest, żeby móc porozmawiać o książkach - które warte są przeczytania, jak i na inne tematy: *wypożyczam książki, ucinam pogawędkę z bibliotekarką; wybierając książki dla mnie*.

Oprócz rozmów z osobami pracującymi w bibliotece, część osób ceni spotkania z innymi osobami, które czytają książki - *z ciekawymi, pozytywnymi ludźmi i interesującymi książkami*.

Rozmawiać o przeczytanych książkach i na wszystkie inne tematy.

wypowiedź z ankiety

Na dyskusji o książkach ulubionego autora.

wypowiedź z ankiety

W bibliotece powinny być kontynuowane dotychczasowe działania czyli spotkania z autorami, warsztaty czy różnych ogólnopolskich akcjach: *udział w ciekawych akcjach, np. Narodowe Czytanie*.

Lubię, gdy w bibliotece są organizowane różne ciekawe spotkania, imprezy, wieczorki poetyckie, literackie, plastyczne, rękodzielnicze.

wypowiedź z ankiety

Istota jest też aranżacja wnętrza, która sprzyja siedzeniu w bibliotece, np. wygodne fotele, spokojna muzyka. *W spokoju, przy cichej muzyce, która sprzyja czytaniu książek.*

wypowiedź z ankiety

Więcej stanowisk do czytania /pracy odosobnionych, wygodne fotele.

wypowiedź z ankiety

Marzenie dotyczyło też tego, żeby w szkole była większa przestrzeń: *czytać książki lecz moja biblioteka w szkole jest mała i ciężko mi się skupić w tak małej bibliotece*.

Młodzież (szkoła podstawowa)

Na podstawie danych z papierowej ankiety można wnioskować, że młodzież (szkoła podstawowa) najchętniej w bibliotece chciałaby spędzać czas czytając książki: *spokojnie poczytać książki w bibliotece*. Wskazano, że chętnie oglądane były książki takie jak: komiksy, mangi, oraz, że młodzież lubi także po prostu oglądać okładki książek: *lubię poznawać nowe książki*. Parę osób pisało, że chciałoby spędzać czas w bibliotece ze znajomymi czy też poznawać innych: *czytając siedząc w ciszy z przyjaciółmi i czytając nasze ulubione książki*. Młode osoby chciałyby, żeby podczas czytania książek można napić się herbaty, soku czy kawy: *pijąc herbatę i czytając interesującą lekturę*.

Oprócz czytania młodzi ludzie chcieliby w bibliotece uczyć się, bawić się, grać na komputerze, słuchać bajki, oglądać filmy (projekcje filmowe), dyskutować (*dyskutować o wszystkim*), słuchać prelekcji. Ponadto zależy młodym osobom, żeby były przede wszystkim zajęcia plastyczne (malowanie, rysowanie), ruchowe/sportowe (w tym taneczne). Pojedyncze wskazania były na zajęcia muzyczne, wycieczki, turnieje gier planszowych, układanie puzzli.

Dorośli

W odpowiedzi na pytanie Jak chciałbyś/chciałabyś spędzać czas w bibliotece osoby dorosłe dużo uwagi poświęciły elementom tworzącym domową atmosferę miejsca. Wskazywano, że w bibliotece chce się czytać, ale też móc porozmawiać, poplotkować. Dobrze, jak miejsce stworzone do czytania jest wygodnie zaaranżowane (hamaki do czytania, wygodne fotele) a przy lekturze czy rozmowie można napić się kawy czy herbaty. W bibliotece powinien panować spokój, miła cisza czy nawet niezbyt głośna muzyka i dobra atmosfera, tworzona przez życzliwy zespół i interesujące osoby, które można w placówce spotkać

Zawsze w milej atmosferze, z daleka od toksycznych osób. Pozytywnie odbieram otwartość i życzliwość bibliotekarek. (...) Tak trzymać.

wypowiedź z ankiety

Móc wypić kawę w towarzystwie osób tak samo lubiących czytać książki.

wypowiedź z ankiety

W bibliotece zdaniem badanych powinny być także dostępne książki motoryzacyjne i filozoficzne oraz prasa (w tym prasa medyczna). Dla młodzieży mogą się odbywać konkursy gier komputerowych. Warto kontynuować realizację spotkań autorskich i z interesującymi osobami, pasjonatami a także warsztatów kreatywnych. W bibliotece mogłyby się też odbywać wymiana książek, warsztaty polegające na grach i zabawach plastycznych, warsztaty kucharskie, biznesu, ceramiczne, tworzenia biżuterii z koralików. Z drugiej strony wspomniano także spotkania taneczne, z recytacją wierszy i skeczami. Bywalcy i bywalczyne biblioteki chcieliby wspólnie uczestniczyć w wyjazdach a także w spotkaniach polegających na dyskusjach na tematy historyczne i krajoznawcze.

Seniorzy

Na podstawie danych z papierowej ankiety można wnioskować, że seniorzy najchętniej w chcieliby spędzać czas w bibliotece czytając książki (dla paru osób ważne jest, żeby była wtedy cisza). Seniorzy chcieliby, żeby odbywało się wspólne czytanie i słuchanie opowieści -

lubię słuchać, jak ktoś czyta. Jedna osoba napisała, że chciałaby wspólnie słuchać audiobooki.

Czytać w dobrym towarzystwie na spotkaniu przy kawie.

wypowiedź z ankiety

Spędzanie czasu w bibliotece łączy z rozmowami z innymi: paniami z biblioteki, znajomymi. Najczęściej chcieliby, żeby mieć przestrzeń i czas na rozmowy o książkach, w tym i na dyskusje: *czytać książki przy herbacie i dyskutować o książkach.*

Ważne są też różne spotkania pisarzami, czy innymi osobami: prelekcji, relacji z podróży.

Inne wskazane działania, jakie seniorzy chcieliby w bibliotece:

- projektowanie książek
- warsztaty kulinarne
- czytać komiksy
- czytać czasopisma
- rozwiązywać zagadki
- gry i zabawy.

Do skorzystania z biblioteki zachęca:

- zespół biblioteki: miła obsługa, kompetentny i przyjazny personel,
- książki: nowości wydawnicze/nowy księgozbiór, ciekawe, różnorodne książki, papierowe książki, darmowe książki, dostęp do lektur
- przestrzeń: przytulne pomieszczenie
- oferta - ciekawa oferta, spotkania w bibliotece, spotkania z autorami, ciekawe akcje, np. Narodowe Czytanie, spotkania autorskie, Noc Bibliotek
- miejsce spotkań - spotykanie się ze znajomymi
- atmosfera - bardzo przyjazna atmosfera, spokój, możliwość wyciszenia
- indywidualne cechy - ciekawość świata, chęć czytania, umiłowanie czytania
- inne osoby - pani od języka polskiego
- promocja - plakaty.

7. Pomysły dotyczące oferty Biblioteki

Pracując nad diagnozą stawialiśmy także ważne pytanie o pomysły na działania, które mogą dziać się w bibliotece i ,które mogą być realizowane we współpracy z nią. Inspiracje zebrane

w tym rozdziale mogą służyć zarówno zespołowi biblioteki w tworzeniu dalszego programu, jak i osobom czy organizacjom, które będą uczestniczyć w konkursie inicjatyw.

Jak, zdaniem uczestników i uczestniczek, zachęcić innych do bywania w Bibliotece?

Osoby biorące udział w ankiecie wskazywały przede wszystkim program działań biblioteki, a więc różnorodną i atrakcyjną tematykę spotkań, dostosowaną do potrzeb różnych grup wiekowych. Jako przykład interesujących spotkań przytoczono spotkania z podróżnikami.

W zakresie promocji podkreślano, że najskuteczniejsze zawsze jest polecenie przez inną osobę, ale także informowanie na plakatach i poprzez socialmedia - Facebook. Lubiane i skuteczne jest kierowanie zaproszeń indywidualnie do poszczególnych osób, np. w czasie ich odwiedzin w bibliotece. Podkreślano, że potrzebna jest większa promocja.

Istotną zachętą jest też atmosfera, jaką tworzy miły, kompetentny i pomocny personel. Ważna jest możliwość, by w bibliotece porozmawiać z osobami pracującymi tam. Wskazywano także, że zachęcające byłoby miejsce, przytulny kącik do posiedzenia i możliwość spędzenia w nim czasu, niezależnie od tego, czy się czyta czy nie.

Kolejną rzeczą wskazywaną przez osoby wypełniające ankietę był zakup komputerów, tabletów i innych urządzeń multimedialnych. W zakresie księgozbioru wskazywano, że zachęcający byłby większy wybór książek, w tym mangi, dużo nowości i hity wydawnicze.

W odniesieniu do młodszych osób pojawiła się propozycja akcji, w ramach której osoby pożyczające książki dostawałyby plusa z języka polskiego.

Nie zabrakło też głosów, wskazujących, że czytanie trzeba po prostu lubić.

Pomysły dotyczące inicjatyw i wydarzeń

W czasie spotkań i poprzez ankietę online zachęciliśmy osoby z otoczenia biblioteki do przekazywania swoich pomysłów na działania i współpracę z Biblioteką. Ważne jest, by szukać w nich punktu zaczepienia pozwalającego na połączenie z tematyką książkową. Czasem w pierwszej chwili może wydawać się to trudne, jednak zazwyczaj podczas rozmów szybko pojawiają się pomysły. I tak warsztaty kulinarne mogą być inspirowane literackimi opisami dań, na zajęciach z rękodzieła można przygotować zakładki, albo zdobione karty z ulubionymi cytatami czy wreszcie można poszukiwać lokalnej historii zarówno w książkach, pamiętnikach czy w rozmowach z regionalistami, jak i zbierając i archiwizując wspomnienia mieszkańców i mieszkańek okolicy.

Poniżej przedstawiamy zbiór pomysłów:

- warsztaty literackie
- warsztat pisanie książek
- warsztaty manualne i rękodzielnicze, np. szydełkowania, wzajemne uczenie się
- działania angażujące dzieci i młodzież
- wycieczki do np. Czarnolasu (szlakiem Jana Kochanowskiego), do teatru, opery, kina i spotkanie dyskusyjne na temat spektaklu

- warsztaty i spotkania promujące zdrowie, np. poprzez cykl spotkań ze specjalistami (lekarze, fizjoterapeuci, położne, ratownicy), w tym m.in. temat zdrowych nawyków związanych z czytaniem
- konkursy
- spotkania z autorami i autorkami, też z autorami książek dla młodzieży
- wystawa pocztówek lub ciekawych fotografii
- dzień czy maraton czytania książek
- nagrywanie audiobooków
- widowisko teatralne na podstawie książki, dzieła, utworu, np. "Powrót taty" A. Mickiewicza w ramach Narodowego Czytania
- dzień wypożyczenia więcej niż dwóch książek
- organizowanie wystaw twórczości artystycznej mieszkańców i mieszkanki gminy
- warsztaty z tworzeniem gier planszowych
- klub scrabble
- spotkania autorskie
- zajęcia oparte na bajkoterapii
- spotkania służące integracji i poznawaniu się społeczności, analogicznie do oddolnej inicjatywy realizowanej w jednej z filii, gdzie osoba z niepełnosprawnością czytała dzieciom książkę dotyczącą niepełnosprawności.
- zajęcia z ruchem i książką (połączenie zdrowego dla ciała czytania książek)
- pomysł na warsztaty dla młodzieży szkoły podstawowej z posługiwania się słownikiem a następnie wspólne tworzenie słownika gwary młodzieżowej
- wydarzenia polegające na czytaniu książek przez osoby w przebraniach, włączanie wolontariuszy/wolontariuszek w czytanie
- szukanie skrzatów w bibliotece
- budowanie współpracy z osobami chcącymi być wolontariuszami i wolontariuszkami w bibliotece
- spotkania z podróżnikami, dzielenie się opowieściami ze swoich podróży (małych i dużych)
- wspólne grzybobranie z czytaniem Pana Tadeusza.

Ponadto podkreślano dużą potrzebę dłuższego otwarcia poszczególnych filii (dłużej działające filie, więcej dni otwartych w filiach), powiązania pracowniczek zespołu z jedną filią a także potrzebę realizacji wydarzeń w filiach, np. spotkań autorskich, wystaw i dalszej współpracy ze szkołami.

Warto także podkreślić, że mając stworzoną i aktualizowaną listę pasjonatów i pasjonatek działających w gminie (też tych dopiero zaczynających), warto zadbać, żeby przy realizacji różnego rodzaju inicjatyw, w pierwszej kolejności, jako prowadzących czy ilustrujących, zaprosić osoby zamieszkujące gminę. W ten sposób osoby początkujące mogą zacząć zbierać doświadczenie, osoby zaawansowane dzielić się z sąsiadami swoimi dokonaniem, a jednocześnie dba się o integrację społeczności lokalnej.

Podsumowanie czyli główne kierunki i pomysły

W zrealizowanych badaniach uzyskaliśmy informacje o tematach, które są ważne i żywe w lokalnej społeczności, a także o tym, co obecnie jest cenione w spotkaniach z biblioteką. Na podstawie tych informacji prezentujemy poniżej kierunki, które mogą być podstawową inspiracją do dalszych działań i planowanych inicjatyw. Jednocześnie zachęcamy do lektury całego raportu, by poznać szczegółowe wyniki, które także mogą naprowadzić na interesujące kierunki działań.

Spotkania autorskie i z interesującymi osobami są bardzo cenione przez społeczność. Warto więc kontynuować ten kierunek i wzbogacać grono gości o osoby reprezentujące nowe tematy, np. autorów i autorki książek kierowanych do młodzieży, osoby reprezentujące różne specyficzne grupy, np. osoby z niepełnosprawnością, lokalnych autorów i autorki. Ważnym elementem spotkań może być wspólne czytanie, zwłaszcza w zaaranżowanym odpowiednio otoczeniu, w przebraniach, w klimacie nawiązującym do książki.

Grupą, która obecnie chętnie odwiedza Bibliotekę i odpowiada na zaproszenia na wydarzenia są **seniorzy i seniorki**, w części zrzeszeni w klubach seniora i KGW. Warto kontynuować współpracę z tym środowiskiem, a także ją pogłębiać zapraszając osoby w wieku seniorskie do prowadzenia warsztatów, inicjowania tematów spotkań czy warsztatów, zgodnie z zainteresowaniami i pasjami grupy.

Po okresie pandemii warto wrócić i wzmocnić **współpracę ze szkołami**. Wyraźne są sygnały co do potrzeby takich działań ze strony placówek. Warto pomyśleć o nowych inicjatywach, albo wspólnie z młodzieżą i nauczycielami, nauczycielkami poszukać pomysłów konkretnych zajęć.

Wśród tematów jakie wskazywano jako cenne i charakterystyczne dla okolicy, uczestnicy i uczestniczki badań wskazywali **przyrodę i lokalną historię**. W okolicy są osoby, które poszukują informacji o tradycjach i historii miejscowości, inni są regionalizmem zainteresowani. Tematykę tę pogłębia Regionalna Izba Pamięci. Warto kontynuować tę współpracę i stworzyć przestrzeń na tematy związane z historią.

Biblioteka, w programie BLISKO, widziana jest **jako trzecie miejsce - bliskie i ważne**, trzecie po domu i pracy. Osoby wypełniające ankietę nie odnosiły się do tego wprost, ale nieraz wskazywały, że chcą, by biblioteka była miejscem, w którym można po prostu spędzać czas. Wygodne miejsce do siedzenia, spokój, cisza lub delikatna muzyka, a także dostępna kawa i herbata - to wszystko może sprawić, że przebywanie i czytanie książek w bibliotece

będzie jeszcze przyjemniejsze. Ważne są też po prostu spotkania z innymi osobami, okazja do porozmawiania, także przestrzeń dla młodych ludzi.

Mieszkańcom i mieszkankom bywa trudno dotrzeć do głównej siedziby biblioteki w Mokrem, zarówno ze względu na dużą powierzchnię gminy, jak i brak dobrego lokalnego transportu. Dlatego tak ważne są **filie**. Dzięki nim każdy może mieć swoją bibliotekę, w bliskiej odległości domu. Miejsce, gdzie można wypożyczyć książkę, ale też mieć przestrzeń na spotkania, rozmowy. Dobrą okazją do zaproszenia nowych osób do filii są różne spotkania autorskie czy też wystawy, będą one też atrakcją dla osób już obecnych, którym zależy, by wydarzenia działały się także lokalnie.

Każda osoba, niezależnie od wieku, posiada swoje **hobby, pasje** i spędza czas w swój ulubiony sposób. Najczęściej wskazywano, że mieszkańcy i mieszkanki interesują się podróżami, sportem, rękodziełem, muzyką, historią, ale i gotowaniem czy ogrodem. Ludzie chętnie spędzają czas z rodziną, grupami osób o podobnych pasjach i poszukują okazji do wspólnych spotkań. Warsztaty odpowiadające na zainteresowania są dobrym łącznikiem z tematami zaczerpniętymi z książek, są też tak bardzo cenioną okazją do spotkań i integracji.